

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра психології

Афонін Д.С., Геращенко О.С., Ташматов В.А.

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань: К «Безпека та оборона»
спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність»

Одеса – 2026

УДК 340:159.98(073)
Г37

**Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
протокол № 3 від 06.02.2026 року**

Афонін Д.С. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

ORCID ID – <https://orcid.org/0000-0002-0951-7968>.

Геращенко О.С. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

ORCID ID – <https://orcid.org/0000-0002-8552-0878>.

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

ORCID ID – <https://orcid.org/0000-0002-3786-9004>.

Рецензенти:

Лефтеров В.О. – доктор психологічних наук, професор, перший проректор Міжнародного університету.

Пасько О.М. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри психології Одеського державного університету внутрішніх справ

Афонін Д.С., Геращенко О.С., Ташматов В.А.

Юридична психологія: методичні рекомендації з підготовки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань: К «Безпека та оборона», спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність» / Афонін Д.С., Геращенко О.С., Ташматов В.А. Одеса: НУ ОЮА, 2026. 57 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Юридична психологія» укладені згідно з вимогами навчального плану. Видання містить програму дисципліни, вказівки до практичних робіт, перелік джерел, тести та завдання для самопідготовки. У методичних рекомендаціях деталізовано плани практичних занять, питання для самоконтролю та індивідуальні кейси за кожним розділом. Методичні рекомендації розроблено для студентів-бакалаврів НУ «Одеська юридична академія».

ЗМІСТ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	8
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	13
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	37
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	49
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	52
ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ	56

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На нинішньому етапі суспільного прогресу психологічна наука стрімко розвивається, а її здобутки знаходять практичне застосування в усіх сферах життя. Юридична психологія як самостійний напрям відіграє фундаментальну роль у підвищенні якості правоохоронної та правозастосовної практики.

У центрі уваги цієї науки перебуває правова психологія індивіда, специфіка свідомості та правосвідомості як детермінант поведінки. Досліджуються механізми загальної та правової соціалізації, критерії їхньої оцінки, а також закономірності розвитку особистості в межах правовідносин. Крім того, предметне поле охоплює психологічний аналіз професійної діяльності правників. Такий підхід дає змогу глибше зрозуміти природу правосвідомості в контексті сучасної юридичної, кримінальної та цивільно-процесуальної психології. Як спеціальна галузь, вона вивчає психологічні закономірності в системі «людина – право». Високий практичний потенціал дисципліни вимагає проведення комплексних міждисциплінарних досліджень на перетині юриспруденції та психології.

Психологічна компетентність є невід'ємною частиною підготовки фахівців соціономічного профілю. Вона дозволяє аналізувати індивідуальні властивості особистості, що визначають її поведінку та стратегії спілкування. Володіння психологічними інструментами допомагає юристам краще зрозуміти мотиви людей, ефективно регулювати взаємини з різними категоріями осіб та оптимізувати свою професійну діяльність.

Будучи прикладною наукою, юридична психологія базується на засадах загальної та соціальної психології, перебуваючи в нерозривному зв'язку з правом. Сьогодні інтеграція психологічних знань у юридичну площину є особливо актуальною для вирішення прикладних завдань правоохоронної сфери. Синтез цих двох наук забезпечує їхнє взаємне збагачення та сприяє вдосконаленню правової системи загалом. Саме тому опанування юридичної психології як цілісної системи знань є критично важливим для майбутніх юристів і правоохоронців у їхній професійній діяльності.

Мета курсу є засвоєння студентами теоретичного базису щодо психологічних аспектів юридичної діяльності та оволодіння практичними інструментами для професійного розв'язання завдань у сфері права та правопорядку.

Завданнями курсу є:

Вивчення фундаментальних принципів юридичної психології та специфіки роботи фахівців різних правничих напрямів.

Розвиток професійно значущих якостей: аналітичного мислення, пам'яті, спостережливості та комунікативних навичок.

Формування навичок профайлінгу (складання психолого-криміналістичного портрета правопорушника).

Навчання методам аналізу особистості засуджених та надання рекомендацій персоналу виправних установ щодо взаємодії з ними.

Підвищення загальної соціально-психологічної культури майбутнього фахівця.

Результати навчання (програмні компетентності):

Після завершення курсу слухачі зможуть вільно оперувати понятійним апаратом дисципліни, аналізувати правову поведінку груп та окремих осіб, організовувати й обґрунтовувати психологічні дослідження. Також здобувачі навчатися критично оцінювати наукову інформацію та презентувати результати своєї роботи з дотриманням професійної етики.

Методи навчання та викладання, що використовуються в межах дисципліни, зорієнтовані на формування практичних навичок, критичного мислення та здатності до самостійного аналізу. Зокрема, застосовуються такі підходи:

- лекції для подання теоретичного матеріалу, роз'яснення ключових понять, моделей і концепцій організаційної поведінки. Лекції можуть бути традиційними або інтерактивними (з використанням мультимедіа, опитувань, обговорень);

- практичні заняття спрямовані на аналіз кейсів, виконання індивідуальних і групових завдань, розбір конкретних ситуацій із реального організаційного середовища. Такі заняття стимулюють застосування знань на практиці;

- метод кейсів дозволяє студентам зануритися у реальні або змодельовані ситуації з організаційної практики, визначати проблеми, формувати пропозиції та приймати управлінські рішення;

- ділові ігри та рольові вправи - моделюють процеси взаємодії в організаціях, сприяють розвитку навичок комунікації, лідерства, управління конфліктами, прийняття рішень в умовах невизначеності;

- групові проекти сприяють формуванню навичок командної роботи, розподілу ролей і спільного вирішення завдань, що імітують професійні ситуації;

- проблемне навчання - здобувачі досліджують конкретні професійні проблеми, ставлять гіпотези, шукають шляхи розв'язання, презентують свої висновки;

- самостійна робота - передбачає опрацювання наукової літератури, підготовку есе, аналітичних оглядів, рефератів, мультимедійних презентацій. Вона є важливим компонентом у формуванні здатності до самостійного мислення та наукового пошуку;

- онлайн-інструменти та цифрові платформи - за потреби використовуються електронні ресурси, тести, онлайн-дискусії, платформи для зворотного зв'язку та взаємодії між викладачем і здобувачами.

Вимоги до знань та вмінь студентів

Теоретична база (Студент повинен знати):

- предмет, об'єкт, методологію та місце дисципліни серед інших наук;
- психологію правосвідомості: механізми формування ставлення до права та процеси правової соціалізації;

- кримінальну психологію: особливості особистості злочинця, мотиви протиправних дій та психологію злочинних угруповань;
- віктимологію та пенітенціарну психологію: специфіку поведінки потерпілих та психологічні аспекти перебування осіб у місцях позбавлення волі;
- професійну психологію: психологічну структуру діяльності слідчого, судді та прокурора, а також сутність процесуальних дій;
- профайлінг: базові засади криміналістичного профайлінгу та методи запобігання злочинності.

Практичні навички (Студент повинен вміти):

- аналітична робота: проводити психологічний аналіз юридичних ситуацій та правової поведінки;
- дослідницька діяльність: планувати експерименти, проводити опитування та спостереження, професійно інтерпретувати отримані дані;
- прикладна діяльність: використовувати психологічні технології в юридичній практиці, ефективно спілкуватися з різними категоріями осіб, зокрема з кризовими групами;
- професійна документація: складати психологічні профілі та характеристики, розробляти практичні рекомендації для правоохоронних органів;
- комунікація та етика: презентувати наукові доробки та суворо дотримуватися стандартів професійної етики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Лекційні заняття (год.) (денна ф/н) / (заочна ф/н)	Практичні заняття (год.) (денна ф/н) / (заочна ф/н)	Самостійна робота (год.) (денна ф/н) / (заочна ф/н)
Тема 1. Основи юридичної психології.	2 / 2	2 / 2	8 / 8
Тема 2. Психологія особистості злочинця.	2 / 2	2 / 2	8 / 8
Тема 3. Психологія скоєння окремих видів злочинів.	2 / 2	2 / -	8 / 8
Тема 4. Психологічна характеристика злочинних груп	2 / 2	2 / -	8 / 10
Тема 5. Психологія потерпілого.	2 / 2	2 / 2	8 / 12
Тема 6. Психологія слідчої діяльності.	2 / -	2 / -	10 / 14
Тема 7. Психологія допиту.	2 / -	4 / -	10 / 14
Всього	14 / 10	16 / 6	60 / 74

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи юридичної психології

Визначення суті юридичної психології, аналіз її взаємодії з іншими галузями психологічних знань та роль у професійному становленні майбутніх спеціалістів. Огляд ключових етапів розвитку науки – від зародження перших ідей у стародавні часи до формування сучасної академічної школи. Дослідження раннього досвіду впровадження психологічного інструментарію в судочинство та правоохоронну практику. Оцінка наукової спадщини Ч. Ломброзо, В. Штерна, Г. Гросса та інших дослідників, які заклали підвалини юридичної психології. Характеристика об'єкта й предмета дослідження, а також розкриття змісту базових термінів: від правосвідомості до критеріїв осудності. Вивчення психологічної природи злочинності, розробка методик корекційного впливу та стратегій запобігання правопорушенням. Опис принципів наукового пошуку, експериментальних підходів та технік психологічного впливу, що використовуються в правовій сфері. Аналіз внутрішніх напрямків дисципліни та її міждисциплінарних зв'язків із суміжними науками. Практичне використання психологічних знань у судовому процесі, роботі пенітенціарних установ та правозастосовній діяльності. Аналіз сучасного стану юридичної психології в Україні та прогнозування шляхів її подальшої модернізації.

Тема 2. Психологія особистості злочинця

Визначення суб'єкта протиправної дії та його психічні специфіки. Взаємозв'язок природних і суспільних факторів у детермінації кримінальної активності. Актуальні концепції щодо інтерпретації генезису кримінальної персони. Класифікація осіб злочинців та показники соціальної загрози. Деструктивна орієнтація індивіда та її різновиди. Психічні обставини й передумови становлення особи правопорушника. Внутрішня динаміка протизаконного акту та його фази. Процедура вибору стратегії й підготовки правопорушення. Дефініція спонукання та його функція в деліктній поведінці.

Провідні категорії стимулів злочинів і багатofакторна природа кримінальної праці.

Тема 3. Психологія скоєння окремих видів злочинів

Психологічні категорії правопорушників: агресивні, маніпулятивно-економічні, поєднаного типу. Класифікаційні одиниці злочинців за ідейно-ціннісними орієнтирами. Різновиди внутрішньої налаштованості на здійснення делікту (азартний, рутинний, розсудливий, афективний тощо). Характеристика особи злочинця (персональні дані, нахили, рівень знань, родинний статус, психічний стан). Психоаналітичні профілі суб'єктів порушень («Маніпулятор», «Тривожний», «Скаржник», «Ризиковий» тощо). Майнові злочинці (викрадачі, привласнювачі, ошуканці) та їхні специфічні ознаки. Суб'єкти статевих злочинів: спонукання, індивідуальні якості, суспільна невідповідність. Ненавмисні правопорушення, стан неспокою та внутрішня спрямованість почуття провини у винних. Психологічна природа позбавлення життя: стимули, класифікація вбивств, значення емоційних станів та афектів. Специфіка проявів осіб убивць: суспільна дезорієнтація, недостатня освіченість, психічні відхилення, гостра реакція на соціальні контакти.

Тема 4. Психологічна характеристика злочинних груп

Психічні специфіки здійснення правопорушення в межах кримінального угруповання. Дія колективу на послаблення індивідуальної відповідальності та самокритичності вчинку. Значення конформності, групової експансії та «емоційного наведення» у протиправній праці. Мотиви втягнення осіб до кримінальних формувань та механізми їхньої фіксації в них. Класифікація незаконних об'єднань за ступенем впорядкованості та вектором злочинної діяльності. Психоаналітичні риси спільнот підлітків, побутових, ситуативних та організованих кримінальних структур. Побудова та функціональна диференціація у злочинних союзах. Дефініція та сутність кримінального

середовища. Фундаментальні складники злочинної субкультури: правила, орієнтири, звичаї, світогляд.

Тема 5. Психологія потерпілого

Психологічний профіль постраждалої особи: індивідуальність, прояви та емоційні стани суб'єкта, що зазнав шкоди від правопорушення. Потерпілий як центральний учасник стадій попереднього розслідування та процесуального розгляду справи. Активність жертви в передкримінальний період, у момент інциденту та на етапі посткримінальної адаптації. Ефект сформованої беззахисності як детермінанта віктимних нахилів. Об'єкт злочину як результат вразливості, відхиленої поведінки та провокації. Нетипові моделі вчинків та ймовірність опинитися в ролі жертви злочинця. Аналіз персональних характеристик постраждалого: кількісно-сталий та процесуально-змінний підходи. Категорії ймовірних та конфліктних жертв залежно від їхньої спрямованості та дій. Свідчення потерпілої сторони як механізм фіксації, збереження та актуалізації інформації. Психічні переживання (сильна напруга, емоційний вибух, стан занепокоєння).

Тема 6. Психологія слідчої діяльності.

Психологічний зміст та побудова роботи слідчого. Специфічні ознаки: нормативна визначеність, наявність владних прерогатив, висока відповідальність, психічне навантаження та креативність. Психоаналітичні складники процесуальних заходів та нейтралізація перешкод у процесі розкриття злочинів. Професійно - орієнтовані критерії до індивідуальності слідчого та його кваліфікаційна характеристика. Інтелектуальні, контактні, управлінські та психовольові властивості, що мають бути притаманні детективу. Психологічна специфіка візуального обстеження ділянки інциденту. Психічні аспекти проведення обшуку, його протидієвчий та дослідницький підтекст. Психологічні особливості здійснення відтворювального дослідження в межах слідства.

Тема 7. Психологія допиту.

Психологічний фундамент тактичних прийомів здійснення допиту як елемента судочинства. Закономірності кодування, актуалізації та трансформації інформації про події. Психічні процеси генерування та перевірки змісту свідчень. Специфіка емоційного фону постраждалої особи в умовах проведення допиту. Фактори, що визначають рівень правдивості повідомлень очевидця. Психологічний портрет фігуранта справи та механізми функціонування «охоронної установки». Методичні основи висунення запитань та критерії їхньої побудови. Заборона використання підказувальних та навіювальних форм звернень. Психологічна природа викривлення даних та перешкоджання правосуддю. Ключові ознаки неправдивих свідчень та стратегії їхнього виявлення.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

- 1. Юридична психологія як галузь психології, її місце системі професійного навчання майбутніх психологів.*
- 2. Етапи розвитку юридичної психології. Рання історія юридичної психології.*
- 3. Розвиток юридичної психології у XX-XXI століттях.*
- 4. Предмет, завдання і базові категорії юридичної психології.*
- 5. Методологічні принципи і методи юридичної психології.*
- 6. Структура (основні галузі) та міждисциплінарні зв'язки юридичної психології.*

Практичні завдання:

- 1. Визначити місце юридичної психології серед інших галузей психології.*
- 2. Пояснити її значення для професійної підготовки психолога.*
- 3. Етапи розвитку юридичної психології.*
- 4. Як змінилося розуміння ролі психолога у правовій сфері?*
- 5. Предмет юридичної психології, її основні завдання.*
- 6. Приклади базових категорій (особистість правопорушника, правосвідомість, поведінка в юридично значущих ситуаціях тощо).*

Питання для самоконтролю:

- 1. Що таке юридична психологія?*
- 2. Яке місце юридична психологія займає у професійній підготовці психологів?*
- 3. Які основні етапи розвитку юридичної психології?*
- 4. Чим характеризується сучасний етап розвитку юридичної психології (XXI ст.)?*
- 5. Яке значення мають психологічні знання для діяльності суду та правоохоронних органів?*

6. Чому юридична психологія є важливою складовою професійної компетентності психолога?
7. Поясніть, як знання юридичної психології можуть бути використані у профілактиці правопорушень.
8. Проаналізуйте роль психолога у сучасній правовій системі.
9. Які наслідки може мати ігнорування психологічних чинників у юридичній практиці?
10. Чому неможливо ефективно досліджувати злочинну поведінку без урахування психологічних чинників?

Теми рефератів:

1. Історичні передумови виникнення юридичної психології;
2. Розвиток юридичної психології у XX столітті;
3. Сучасні напрями розвитку юридичної психології;
4. Юридична психологія в системі психологічних наук;
5. Прикладне значення юридичної психології в роботі правоохоронних органів;
6. Підготувати коротке повідомлення про одного з вчених, що зробив внесок у розвиток юридичної психології.

Вивчення теми «Основи юридичної психології.» спрямоване на аналіз формування юридичної психології як міждисциплінарної галузі на стику психологічних і правових знань. Воно розкриває, через що для інтерпретації правових вчинків індивіда замало суто правових підходів без аналізу ментальних процесів людини. Аналізується шлях становлення цього напрямку від фрагментарних здогадок античності до теперішньої впорядкованої наукової структури. Необхідно зрозуміти, що об'єктом юридичної психології виступає не лише правопорушник, а сукупність усіх суб'єктів правовідносин – очевидців, постраждалих, адвокатів, арбітрів тощо. Особливий акцент зроблено на періодизації наукового поступу: від першовитоків до сьогодення, що характеризується широким впровадженням дослідницьких та практичних

інструментів. Слід зауважити на трансформації поглядів щодо витоків деліктної активності – від антропологічних концепцій до соціо-психологічних інтерпретацій. Крім того, висвітлюється роль знаних дослідників у прогресі психології правосуддя та криміналітету. Фундаментальним є осягнення суті предмета й об'єкта дисципліни – психічних закономірностей функціонування особи у правовому просторі. Доцільно засвоїти її провідні цілі: розкриття природи правопорушень, психологічний супровід розслідування та судочинства, запобігання девіаціям, адаптація осіб після відбування покарання. Провідне місце посідають фундаментальні поняття: індивід, активність, ставлення до права, спонукання, незаконний вчинок. У процесі опанування розділу доцільно акцентувати увагу на засадах методології – причинної зумовленості, еволюції, нерозривності ментального світу та праці, неупередженості пізнання. Вони доводять, що людські вчинки завжди мають підґрунтя, виникають у процесі життєдіяльності та трансформуються під дією оточення. Так само важливо орієнтуватися в інструментарії юридичної психології: моніторингу, діалозі, опитувальниках, досвідному моделюванні, вивченні результатів праці.

Додатково варто врахувати побудову юридичної психології та її кореляцію з науками про злочинність, навчання, загальну психологію та суспільство. Це сприятиме сприйняттю її як цілісної практико-орієнтованої дисципліни. Як результат, вивчене закладає фундаментальні знання про те, яким чином психологічний інструментарій дозволяє трактувати правові дії суб'єкта та посилювати результативність правничої праці.

ТЕМА 2. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

- 1. Поняття та психологічна характеристика процесу формування особистості правопорушника (злочинця).*
- 2. Психологічний механізм злочинного діяння.*
- 3. Мотив у психологічному механізмі злочину.*

Практичні завдання:

1. *Поняття особистості злочинця у юридичній психології.*
2. *Співвідношення біологічного та соціального у формуванні злочинної поведінки.*
3. *Типи антисуспільної спрямованості особистості.*
4. *Класифікація типів злочинців за ступенем суспільної небезпеки.*
5. *Відмінність понять «особа, яка вчинила злочин» і «особистість злочинця».*

Питання для самоконтроля:

1. *Що таке особистість злочинця у психологічному розумінні?*
2. *У чому полягає взаємозв'язок соціального та біологічного чинників?*
3. *Які типи антисуспільної спрямованості особистості виділяють?*
4. *Які основні етапи психологічного механізму злочину?*
5. *Що таке мотив злочину?*
6. *Чим відрізняються криміногенні мотиви від соціально прийнятних?*
7. *Чому злочинна поведінка часто є полімотивованою?*
8. *Яку роль відіграє «боротьба мотивів»?*
9. *Що таке раціоналізація злочинної поведінки?*
10. *Які психологічні особливості проявляються на етапі виконання злочину?*

Практичні ситуації (робота в групах):

1. *Типологія злочинців: антисоціальний (злісний); асоціальний; випадковий (з дефектами саморегуляції). Визначити: характерні риси особистості; типові мотиви; особливості поведінки після злочину.*
2. *Психологічний механізм злочину. Скласти схему: Мотив - Боротьба мотивів - Прийняття рішення - Планування - Реалізація. До кожного етапу визначити: психологічні процеси; можливі точки профілактичного впливу.*
3. *Ситуаційний аналіз. Пропонується ситуація правопорушення. Необхідно визначити: Тип особистості злочинця. Провідний мотив. Які чинники формування особистості відіграли роль. На якому етапі механізму злочину*

можлива була профілактика.

Теми рефератів:

- 1. Психологічні чинники формування особистості злочинця.*
- 2. Скласти структурну схему: «Психологічний механізм злочину з прикладом конкретної ситуації».*
- 3. Формування антисуспільної спрямованості особистості: психологічні механізми та чинники ризику.*
- 4. Роль сімейного виховання у становленні особистості злочинця.*
- 5. Мотиваційна сфера особистості злочинця: структура та деформації.*
- 6. Емоційно-вольові особливості злочинців та їх вплив на прийняття кримінального рішення.*
- 7. Самооцінка, рівень домагань і механізми психологічного захисту в структурі особистості злочинця.*

Тема «Психологія особистості злочинця» зосереджена на дослідженні індивіда як комплексної структури психологічних властивостей, орієнтацій та стимулів, що призводять до вчинення правопорушень. У межах розділу аналізується виникнення антисоціального вектора розвитку людини під дією соціуму, виховних методів, життєвого укладу та персональних якостей. Фундаментальним є осягнення кореляції природних та суспільних факторів: біологічні задатки виступають лише передумовою, тоді як домінуючу роль у генезисі кримінальних вчинків відіграє соціальний контекст.

Акцентується увага на відсутності концепту «природженого правопорушника» – за відповідних обставин злочин може скоїти психічно повноцінна та зовні адаптована особа. Проте для більшості деліктних суб'єктів характерні тривалі деформації: викривлення ціннісної ієрархії, дефіцит самодисципліни, ворожість, егоцентрична позиція та заперечення правових норм.

Важливо диференціювати терміни «суб'єкт злочину» та «кримінальна особистість», оскільки останній відображає сформовану схильність до протиправних дій. Слід орієнтуватися в класифікації злочинців за рівнем загрози для суспільства (ситуативний, дезадаптований, професійно-кримінальний) та розрізняти форми деструктивної спрямованості: від нехтування нормами до відкритої соціальної ворожості.

Наступним за значенням блоком виступає внутрішня динаміка протизаконного акту. Вона охоплює формування наміру, визначення цілей (вибір стратегії) та безпосередню реалізацію. Протиправна дія трактується як послідовний процес оцінки реалій, постановки завдань, підбору засобів та аналізу можливих ефектів. Особливе значення має момент остаточного вибору, де відбувається внутрішня конкуренція між законною та незаконною моделями поведінки.

Третім суттєвим складником є мотивація правопорушення. Спонування розглядається як внутрішній імпульс, що базується на суб'єктивних потребах, прагненнях, почуттях та світогляді. Переважна частина злодіянь має багатофакторну природу, тобто спричинена комплексом взаємопов'язаних рушіїв. Необхідно розмежовувати нормативні, викривлені та хворобливі потреби, що стають фундаментом кримінальної активності.

Окремо виділяється вплив емоційних станів (обурення, конкуренція, реванш), матеріальних чи статусних інтересів та потреби в самореалізації. Слід пам'ятати, що між виникненням бажання та вчинком завжди стоїть вольовий вибір, здатний як активувати, так і заблокувати кримінальний імпульс.

Таким чином, ключовим є розуміння етапності становлення особистості правопорушника та внутрішньої логіки його дій, оскільки саме дослідження спонук і механізмів вибору є фундаментом для запобігання злочинності та виправлення засуджених.

ТЕМА 3. ПСИХОЛОГІЯ СКОЄННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗЛОЧИНІВ

1. *Психологічні типи злочинців.*
2. *Психологічна характеристика корисливих злочинців, гвалтівників, осіб, що скоїли необережні злочини.*
3. *Психологія скоєння вбивства.*

Практичні завдання:

1. *Критерії класифікації психологічних типів злочинців.*
2. *Насильницька, корислива та корисливо-насильницька спрямованість.*
3. *Типи психологічної готовності до злочину (імпульсивний, конформний, «ігровий» тощо).*
4. *Значення психологічного портрета злочинця у правоохоронній діяльності.*

Практичні ситуації (робота в групах):

1. *Психологічні портрети правопорушників. Кожна група отримує один портрет («Актор», «Панікер», «Гравець», «Сутяга», «Інтриган» тощо). Необхідно визначити: провідні риси характеру; тип емоційного реагування; можливі ризики злочинної поведінки.*
2. *Корисливі злочини. Проаналізувати психологічні особливості: злодія; шахрая; службового розкрадача.*
3. *Психологія насильницьких злочинів. Розглянути окремо: психологічні риси гвалтівників; роль самоствердження і агресії; психологічні особливості вбивць. Скласти схему: Ситуація - Афект/переживання - Мотив - Насильницька дія.*
4. *Необережні злочини. Визначити психологічні риси осіб з підвищеною тривожністю.*
5. *Студенти отримують короткі описи ситуацій: Корисливий злочин; Насильницький злочин; Необережний злочин. Потрібно визначити: психологічний тип злочинця; провідний мотив; психологічний механізм дії.*
Обговорення: Чи можна за психологічними ознаками передбачити тип

злочину? Чому необережні злочини часто пов'язані з тривожністю? Чим відрізняється психологія корисливого та насильницького злочинця?

Питання для самоконтроля:

- 1. Які основні психологічні типи злочинців виділяють?*
- 2. У чому полягає різниця між корисливими та корисливо-насильницькими злочинами?*
- 3. Які психологічні риси характерні для злодіїв?*
- 4. У чому особливість мотивації гвалтівників?*
- 5. Які психологічні чинники лежать в основі вбивств?*
- 6. Чим відрізняються навмисні та необережні злочини психологічно?*
- 7. Яку роль відіграє афект у насильницьких злочинах?*
- 8. Що таке психологічний портрет злочинця?*
- 9. Які риси характерні для осіб із високою тривожністю?*
- 10. Яке значення має вивчення психології злочинців для профілактики злочинності?*

Теми рефератів:

- 1. Психологічний портрет насильницького злочинця.*
- 2. Психологічні відмінності корисливих і насильницьких злочинців.*
- 3. Психологічні механізми прийняття рішення про вчинення злочину.*
- 4. Роль емоційних станів (афект, фрустрація, стрес) у злочинній поведінці.*
- 5. Вплив групи на формування та реалізацію злочинної поведінки особистості.*
- 6. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників.*
- 7. Ресоціалізація засуджених як психолого-педагогічна проблема.*

Тема «Психологія скоєння окремих видів злочинів» присвячена дослідженню внутрішніх механізмів реалізації злочинного задуму та аналізу індивідуальних властивостей осіб, які вчиняють делікти. Розділ демонструє складну взаємодію мотиваційних чинників, емоційних станів,

характерологічних рис та соціального досвіду в процесі генерування протиправної активності. Фундаментом теми є диференціація правопорушників за їхньою цільовою спрямованістю: від корисливої та агресивно-насиленої до поєднаних варіантів. Акцентується, що протизаконний акт переважно є проявом сформованої антисуспільної позиції, а не випадковим збігом обставин. Вивчаються різні модуси психологічної налаштованості на злочин – від афективно-імпульсивних до конформних чи азартних моделей, що дозволяє глибше зрозуміти логіку вибору незаконного шляху.

Важливою складовою є розробка психологічних профілів делінквентів (тривожних, демонстративних, конфліктних або емоційно нестабільних типів), що складає основу сучасного криміналістичного профайлінгу. При вивченні майнових злочинів підкреслюється парадокс зовнішньої соціальної адаптованості суб'єктів при глибокому внутрішньому запереченні правових обмежень. У контексті сексуальної злочинності розглядаються деформації самосприйняття, статево-рольові стереотипи та дефіцит емоційної зрілості. Окремий ракурс – необережні злочини, де правопорушення стає наслідком не злого умислу, а надмірної тривожності, стресу чи когнітивного зниження контролю над ситуацією.

Блок, присвячений психології позбавлення життя, акцентує увагу на станах афекту, тривалій фрустрації та викривленому сприйнятті небезпеки. Вбивство трактується не лише як прояв ворожості, а як наслідок ригідності психіки, соціального відчуження та нездатності до мирного розв'язання життєвих криз. Додатковими факторами виступають освітній рівень та наявність межових психічних аномалій.

Під час засвоєння матеріалу слід сфокусуватися на розмежуванні стабільних установок особистості та короткочасних ситуативних подразників, а також на зв'язку емоційної саморегуляції з характером злочину. Ключове значення мають механізми раціоналізації (самовиправдання) у насильницьких

суб'єктів та роль психологічного портретування для запобігання новим епізодам.

Таким чином, опанування теми дозволяє за правовою кваліфікацією діяння розгледіти динамічний психічний процес, що є необхідним для ефективного розкриття, прогнозування та превенції злочинності.

ТЕМА 4. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННИХ ГРУП.

- 1. Психологія здійснення злочину в складі злочинної групи.*
- 2. Кримінально-психологічна характеристика та типологія злочинних груп.*
- 3. Кримінальна субкультура.*

Практичні завдання:

- 1. Поняття злочинної групи як різновиду малої соціальної групи.*
- 2. Психологічні механізми групової злочинної поведінки (конформізм, дифузія відповідальності, емоційне зараження).*
- 3. Форми співучасті та ролі учасників злочинної групи.*
- 4. Чому група підвищує кримінальну активність особи?*

Практичні ситуації (робота в групах):

- 1. Психологічні переваги групового злочину.*

Заповнити таблицю:

<i>Психологічний фактор</i>	<i>Як він впливає на поведінку особи в групі</i>
<i>Зниження відповідальності</i>	
<i>Конформізм</i>	
<i>Відчуття безкарності</i>	
<i>Групова підтримка</i>	

- 2. Типологія злочинних груп.*

Кожна група слухачів аналізує один тип:

Тип групи	Основні ознаки	Характер злочинів	Рівень організованості
Випадкова група			
Група з попередньою змовою			
Організована група			
Злочинна організація			

3. Рольова структура злочинної групи.

Скласти схему ролей: Організатор - Виконавець - Пособник – Підбурювач.

Обговорити: Хто має найбільший психологічний вплив у групі? Чи завжди формальний лідер є фактичним?

4. Психологія натовпу.

Проаналізувати особливості поведінки людини в натовпі:

Ознака	Прояв у поведінці	Ризик правопорушення
Анонімність		
Емоційне зараження		
Зниження самоконтролю		

5. Кримінальна субкультура.

Визначити основні елементи субкультури:

Елемент	Прояв	Вплив на особистість
Неформальні норми		
Жаргон		
Ієрархія статусів		
Традиції та ритуали		

Студентам пропонуються ситуації:

1. Бійка футбольних фанатів.

2. Підліткова компанія, що систематично вчиняє крадіжки.

3. Стійка організована група квартирних злодіїв.

Потрібно визначити: тип групи; рівень організованості; психологічні механізми, що сприяли злочину.

Обговорення: Чому злочинна група формує у людини відчуття захищеності?

Чи можна зруйнувати злочинну групу, впливаючи на її психологічну структуру? Чому кримінальна субкультура особливо впливає на молодь?

Питання для самоконтроля:

1. Що таке злочинна група з позиції психології?

2. Які психологічні механізми діють у груповому злочині?

3. Які ролі виділяють у злочинній групі?

4. Що таке кримінальна субкультура та її основні елементи?

5. Чому групова злочинність більш небезпечна за індивідуальну?

7. Які особливості поведінки людини в натовпі?

8. Як кримінальна субкультура впливає на соціалізацію молоді?

9. Яке практичне значення має вивчення психології злочинних груп?

Теми рефератів:

1. Психологічні механізми згуртованості злочинних груп.

2. Структура та функції кримінальної субкультури.

3. Психологічні механізми формування згуртованості злочинної групи.

4. Лідерство в злочинних угрупованнях: психологічні типи та стилі впливу.

5. Конформізм і дифузія відповідальності як чинники групової злочинної поведінки.

6. Психологічні особливості залучення неповнолітніх до злочинних груп.

7. Вплив кримінальної субкультури на формування цінностей і норм поведінки особистості.

Тема «Психологічна характеристика злочинних груп» фокусується на дослідженні кримінальної активності як результату колективної взаємодії, що суттєво трансформує психіку окремого індивіда. Ключовий аспект розділу полягає в тому, що групове середовище провокує деформацію самосприйняття учасника: відбувається розмивання персональної відповідальності, зростає готовність до ризику, з'являється ілюзія захищеності та безкарності. Під впливом колективу активізуються такі соціально-психологічні механізми, як конформність, наслідування та емоційне зараження, що значно полегшує подолання внутрішніх етичних бар'єрів. Злочинне угруповання аналізується як мала соціальна група зі специфічною внутрішньою впорядкованістю, власними правилами та ієрархією.

У межах теми подано класифікацію кримінальних об'єднань – від стихійних і випадкових груп до високоорганізованих злочинних структур. Акцентується увага на диференціації угруповань без попередньої змови, об'єднань із супутньою злочинною метою та професійних кримінальних організацій. Окремий ракурс присвячено функціональному розподілу (організатор, виконавець, пособник), що прямо корелює з підвищенням небезпечності та ефективності протиправної діяльності.

Досліджуються також психологічні дивіденди, які отримує особа від членства в групі: відчуття належності, солідарність, мінімізація почуття провини та матеріальні преференції. Аналізуються специфічні риси молодіжних, побутових, професійних та маргінальних злочинних спільнот.

Фундаментальним блоком є вивчення кримінальної субкультури як цілісної системи, що охоплює специфічні норми, традиції, мову та символіку. Вона формує альтернативний світогляд, де лояльність до кримінального середовища протиставляється будь-якій взаємодії з державою. Субкультура виступає інструментом консолідації, контролю та засобом залучення нових учасників, зокрема підлітків.

Під час опрацювання матеріалу слід сфокусуватися на:

- впливі групової динаміки на деградацію особистого самоконтролю;
- критеріях розмежування ситуативних об'єднань та організованої злочинності;
- значенні лідерства та чіткої рольової структури;
- функціях кримінальної субкультури як механізму утримання членів групи;
- причинах підвищеної суспільної небезпеки та складності розслідування групових злочинів.

Таким чином, опанування теми дає змогу усвідомити, що злочинна група є цілісною психологічною системою, яка не просто об'єднує, а мультиплікує кримінальний потенціал кожного її члена.

ТЕМА 5. ПСИХОЛОГІЯ ПОТЕРПІЛОГО

- 1. Загальна психологічна характеристика потерпілого.*
- 2. Жертва як похідна незахищеності, девіантності та агресії.*
- 3. Дослідження й аналіз особистості потерпілого.*
- 4. Психічні особливості показань потерпілих.*

Практичні завдання:

- 1. Хто такий потерпілий у кримінально-правовому та психологічному розумінні?*
- 2. Що таке віктимність?*
- 3. Які чинники можуть підвищувати ризик стати жертвою злочину?*
- 4. Загальна психологічна характеристика потерпілого. Роль особистісних рис у віктимній поведінці. Поняття навченої безпорадності. Ситуативна та особистісна безпорадність. Поведінка потерпілого до, під час і після злочину.*
- 5. Проаналізувати ситуацію сімейного насильства з позиції концепції навченої*

безпорадності.

6. Жертва як похідна незахищеності, девіантності та агресії. Поняття психологічної та соціальної захищеності. Девіантна поведінка як фактор віктимності. Агресивні потерпілі: психологічний портрет. Роль алкоголю та наркотиків у віктимній поведінці.

7. Чи завжди жертва є повністю пасивною стороною злочину?

8. Дослідження й аналіз особистості потерпілого. Статистичні та динамічні характеристики потерпілого. Типології жертв (імпульсивна, добровільна, настановна тощо). Агресивні типи потерпілих. Методи дослідження особистості потерпілого.

Практичні ситуації (робота в групах):

- 1. Описати ситуацію злочину - визначити можливий тип потерпілого та пояснити чому.*
- 2. Психічні особливості показань потерпілих.*
- 3. Розглянути: Вплив стресу, афекту, фрустрації на пам'ять; Етапи формування показань: сприйняття – запам'ятовування – відтворення; Причини викривлення показань; Тактичні особливості допиту потерпілого.*
- 4. Визначити можливі помилки у показаннях потерпілого після стресової події.*

Питання для самоконтроля:

- 1. Хто вважається потерпілим у кримінально-правовому та психологічному аспектах?*
- 2. Які чинники формують віктимність особистості?*
- 3. Що таке навчена (виучена) безпорадність і як вона проявляється у потерпілого?*
- 4. У чому різниця між ситуативною та особистісною безпорадністю?*
- 5. Які типи потенційних жертв виділяє віктимологія?*
- 6. Як девіантна поведінка людини може впливати на її ризик стати жертвою*

злочину?

7. Які типи агресивних потерпілих виділяють психологи за мотивацією?

8. На які аспекти поведінки потерпілого слід звертати увагу при дослідженні злочину?

9. Які етапи формування показань потерпілого, і що може впливати на їх достовірність?

10. Які психологічні стани потерпілого можуть ускладнювати слідчі дії та допит?

Теми рефератів:

1. Психологічні особливості поведінки жертв насильницьких злочинів.

2. Фактори, що впливають на достовірність показань потерпілого.

3. Навчена безпорадність та її роль у формуванні віктимності. Аналіз психологічних механізмів безпорадності та впливу на ризик стати жертвою злочину.

4. Соціально-психологічні чинники, що визначають захищеність особистості. Вивчення фізичних, психологічних та соціальних аспектів захисту та їх вплив на віктимність.

5. Типологія потерпілих та їх поведінкові особливості. Класифікація жертв за типом поведінки та мотивацією, включно з агресивними та пасивними потерпілими.

6. Вплив девіантної поведінки на ризик стати жертвою злочину. Дослідження взаємозв'язку девіантних рис особистості та віктимності.

7. Психічні особливості показань потерпілих та їх достовірність. Розгляд етапів сприйняття, запам'ятовування та відтворення інформації під час допиту.

Тема «Психологія потерпілого» присвячена комплексному аналізу особистості суб'єкта, який зазнав шкоди від правопорушення, вивченню його реакцій у динаміці злочинної події та специфіці комунікації з ним під час

процесуальних дій. Потерпілий розглядається не просто як носій інформації, а як активний елемент кримінальної ситуації, чії вчинки та стан можуть суттєво впливати на перебіг інциденту. Розділ базується на засадах віктимології, розкриваючи закономірності, за якими певні індивідуальні риси підвищують імовірність стати об'єктом злочинного посягання.

Ключовим поняттям виступає віктимність – сукупність психологічних та соціальних характеристик, що зумовлюють схильність особи до потрапляння в небезпеку. Досліджується феномен навченої безпорадності, за якого людина, внаслідок травматичного минулого, втрачає волю до самозахисту та демонструє пасивність перед агресором. Аналізується класифікація жертв (від провокативних до пасивних) та роль деструктивних звичок, ризикованого способу життя чи емоційної нестабільності у формуванні віктимної моделі поведінки.

Тема передбачає глибоке вивчення персональних даних постраждалого (демографічних, соціальних, психологічних), що є необхідним для реконструкції механізму злочину, а не для перекладання провини на жертву. Важливо осягнути, як попередній стан та дії особи корелюють із реалізацією злочинного умислу.

Окремий масив знань стосується психології свідчень потерпілої сторони. Під впливом стресу, афекту або сильного страху когнітивні процеси (сприйняття, збереження та відтворення даних) часто зазнають спотворень. Свідчення зазвичай насичені суб'єктивними оцінками та емоційними нашаруваннями, що вимагає від правника навичок диференціації фактів від переживань на кожному етапі формування показань.

Під час опанування розділу особливу увагу слід приділити:

- розмежуванню віктимної схильності та правової відповідальності за вчинене;
- аналізу навченої безпорадності як причини повторної віктимізації;
- деформації пам'яті та сприйняття під дією психологічної травми;

- впливу соціального середовища на рівень вразливості особи;
- стандартам етичної та професійної взаємодії з травмованим потерпілим.

Таким чином, вивчення теми дозволяє сприймати постраждалого як особистість із унікальним емоційним досвідом, що є запорукою об'єктивної оцінки доказів та дотримання принципів гуманізму в юридичній практиці.

ТЕМА № 6. ПСИХОЛОГІЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1. Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності.*
- 2. Професійно-психологічний аналіз особистості слідчого.*
- 3. Огляд місця події як самостійна слідча дія, заснована на почуттєвій сфері пізнання.*
- 4. Психологія обшуку.*
- 5. Психологія слідчого експерименту.*

Практичні завдання:

- 1. Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності: Слідча діяльність як цілеспрямований процес; Основні та допоміжні види діяльності (пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаційна, профілактична, документуюча); Характерні риси та психологічні труднощі діяльності слідчого.*
- 2. Професійно-психологічний аналіз особистості слідчого: Структура професіограми слідчого; Професійно значимі особистісні та інтелектуальні якості; Пізнавальна активність, оперативне мислення, воля та моральна позиція.*

Практичні ситуації (робота в групах):

- 1. Огляд місця події. Виявлення слідів злочину, з'ясування обстановки*

події; Моделювання огляду місця події за наданим описом (використання схем, фотографій, макетів); Підготовка організаційної частини огляду (підбір групи, розподіл функцій, підготовка технічних засобів); Виявлення ключових слідів та складання первинних версій.

2. Психологія обшуку. Відшукування прихованих предметів, робота з об'єктами та особами; Аналіз уявного об'єкта обшуку, застосування тактичних прийомів («Холодно-гаряче», «Реакція на дію», «Розповідь про об'єкт обшуку», «Порівняння»); Розподіл ролей: слідчий, обшукуваний, спостерігач; Обговорення психологічних особливостей і проблемних ситуацій під час обшуку.

3. Слідчий експеримент. Перевірка можливості і особливостей подій/дій;

Практичне завдання: моделювання простого слідчого експерименту (відтворення дії злочинця або рухових дій людини) із врахуванням психологічного стану учасників;

Обговорення результатів: аналіз позитивних і негативних наслідків експерименту, корекція первинних версій.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке слідча діяльність і які основні психологічні особливості її здійснення?
2. Назвіть основні та допоміжні види діяльності слідчого і поясніть їх психологічну функцію.
3. Які професійно-психологічні якості є найбільш значимими для ефективної роботи слідчого?
4. Що таке професіограма слідчого і які її основні компоненти?
5. Які психологічні елементи включає огляд місця події і як вони впливають на результати слідчої дії?
6. В чому полягає психологічна специфіка проведення обшуку та які основні тактичні прийоми слідчого використовуються?

- 7. Які завдання вирішує слідчий під час проведення слідчого експерименту і яка його психологічна значимість?*
- 8. Яким чином слідчий може передбачити характеристики злочинця на основі відображень події на місці злочину?*
- 9. Які потенційні психологічні труднощі можуть виникати у слідчого при проведенні окремих слідчих дій і як їх можна подолати?*

Теми рефератів:

- 1. Психологічні особливості слідчої діяльності та їх вплив на ефективність розслідування.*
- 2. Професійно-психологічний аналіз особистості слідчого: ключові якості та компетенції.*
- 3. Психологія огляду місця події: тактичні прийоми та елементи пізнання.*
- 4. Особливості психології обшуку: методи пошуку і поведінка осіб при обшуку.*
- 5. Слідчий експеримент як психологічний інструмент перевірки фактів та встановлення істини у справі.*

Тема «Психологія слідчої діяльності. Психологічні особливості проведення окремих слідчих дій» зосереджена на дослідженні внутрішніх закономірностей роботи слідчого та специфіці психічних процесів під час реалізації процесуальних заходів. Розслідування трактується як багатогранний пізнавальний акт, спрямований на реконструкцію обставин злочину через аналіз доказової бази. Діяльність слідчого розглядається як синтез інтелектуальних зусиль, комунікативної майстерності, організаційних здібностей та високої психоемоційної витривалості. Робота завжди супроводжується стресовими факторами: обмеженістю часових ресурсів, браком достовірної інформації та активним опором з боку учасників процесу. Важливим елементом є здатність адаптуватися до мінливих слідчих ситуацій, що потребує миттєвого прийняття рішень та психологічної мобільності.

Центральним вектором теми є аналіз особистості слідчого та його

кваліфікаційних характеристик. Акцентується увага на фундаментальних якостях: гостроті спостереження, аналітичному складі розуму, стресостійкості, контактності та здатності до саморегуляції. Слідчий взаємодіє не лише з матеріальними доказами, а й зі складним світом людських переживань, тривог та прихованих намірів. Особливого значення набувають етичні засади – неупередженість, чесність та свідоме уникнення обвинувальної стереотипізації.

Окремий розділ присвячено психологічним аспектам огляду місця події. Пріоритетним тут є вміння інтерпретувати малопомітні сліди та на основі візуальних даних формувати логічні версії того, що сталося. Реконструкція події вимагає залучення складних механізмів сприйняття, професійної уяви та критичного мислення.

Психологія обшуку фокусується на гострій конфліктності цієї дії. Слідчому необхідно одночасно виконувати пошукові завдання, прогнозувати логіку приховування речей та вести безперервний моніторинг невербальних реакцій осіб, у яких проводиться обшук. Це вимагає досконалого володіння власними емоціями та навичок психологічного спостереження.

Слідчий експеримент аналізується як метод практичного моделювання ситуацій для підтвердження або спростування певних фактів. Важливо осягнути роль штучного відтворення обставин та того, як отримані результати впливають на психологічну позицію підозрюваних чи свідків.

Під час опрацювання матеріалу варто сфокусуватися на кореляції між когнітивними процесами (увагою, пам'яттю, професійною інтуїцією) та результативністю слідчих дій. Також необхідно враховувати ризики професійної деформації та вигорання, що підкреслює потребу в психологічному захисті фахівця.

Таким чином, опанування теми закладає розуміння слідчої роботи як інтелектуально місткої та соціально значущої діяльності, успіх якої безпосередньо залежить від розуміння людської психології.

ТЕМА 7. ПСИХОЛОГІЯ ДОПИТУ

1. Загальні психологічні закономірності проведення та тактики допиту.
2. Психологія допиту потерпілого, свідка, підозрюваного й обвинувачуваного.
3. Психологія постановки питань допитуваним та діагностика і викриття хибності показань.

Практичні завдання:

1. **Аналіз ситуації допиту.** Проаналізуйте запропонований опис допиту (кейс) та визначте психологічні помилки слідчого. Обґрунтуйте, які тактичні прийоми слід було застосувати.
2. **Оцінка достовірності показань.** На основі фрагмента показань встановіть можливі ознаки неправдивості або помилки пам'яті. Вкажіть, які додаткові запитання доцільно поставити.
3. **Розробка системи запитань.** Складіть логічно вибудовану систему відкритих, закритих та уточнювальних запитань для допиту свідка певної події (за заданою фабулою).
4. **Виявлення навідних запитань.** Із запропонованого переліку запитань визначте навідні та такі, що містять елементи навіювання. Переформулюйте їх відповідно до процесуальних вимог.
5. **Психологічний портрет допитуваного.** Охарактеризуйте можливі психічні стани потерпілого, свідка та підозрюваного під час допиту та запропонуйте відповідні тактичні прийоми взаємодії.
6. **Мнемічні прийоми на практиці.** Запропонуйте способи актуалізації пам'яті допитуваного у випадку часткового забування обставин події. Обґрунтуйте межі допустимого психологічного впливу.
7. **Діагностика протидії слідству.** Проаналізуйте змодельовану поведінку підозрюваного та визначте можливі форми дезінформації (приховування, маскування, інсценування тощо) і шляхи їх подолання.

Питання для самоконтролю:

- 1. У чому полягають загальні психологічні закономірності тактики допиту?*
- 2. Які психологічні стани характерні для потерпілого під час допиту?*
- 3. Які чинники впливають на достовірність показань свідка?*
- 4. Що таке «захисна домінанта» підозрюваного та обвинуваченого?*
- 5. Які вимоги висуваються до формулювання запитань слідчого?*
- 6. Чому навідні та сугестивні запитання є недопустимими?*
- 7. Які основні форми дезінформації використовуються під час протидії слідству?*
- 8. Які психологічні ознаки можуть свідчити про неправдивість показань?*

Теми рефератів:

- 1. Психологічні механізми формування та відтворення показань у процесі допиту.*
- 2. Мнемічна допомога як засіб актуалізації пам'яті допитуваного: можливості та межі допустимості.*
- 3. Психологічні особливості допиту потерпілого в умовах психічної травми.*
- 4. Захисна домінанта підозрюваного та обвинуваченого: психологічна характеристика і тактичні аспекти взаємодії.*
- 5. Діагностика та подолання неправдивих показань у слідчій практиці.*

Тема «Психологія допиту» присвячена дослідженню внутрішніх механізмів комунікації та пізнання під час однієї з найвідповідальніших слідчих дій. У межах розділу аналізується психічна взаємодія між слідчим та допитуваною особою, де центральне місце посідають закономірності сприйняття, збереження та відтворення даних. Розкривається вплив індивідуальних якостей людини на структуру її свідчень та вивчаються процеси ментальної реконструкції минулих подій. Окремий акцент зроблено на природі помилок пам'яті, причинах ненавмисного спотворення інформації та методах

надання законної мнемічної допомоги для активізації згадування.

Особлива увага приділяється емоційному стану постраждалих після пережитої травми та суб'єктивності сприйняття очевидців. У блоці, присвяченому психології підозрюваного, детально розглядається «захисна домінанта» – специфічний стан психіки, що визначає лінію поведінки особи, яка прагне уникнути відповідальності. Аналізуються стратегії дезінформації та типові способи перешкоджання встановленню істини.

Важливим прикладним аспектом теми є тактика **постановки** питань. Визначаються вимоги до їх змісту та форми, а також обґрунтовується суворозаборона навіювальних (сугестивних) методів. Розділ навчає ідентифікувати психологічні симптоми неправди та застосовувати наукові підходи для діагностики хибних свідчень. Водночас чітко окреслюються етичні та нормативні кордони припустимого психологічного впливу на учасників процесу.

Таким чином, опанування теми забезпечує розуміння психологічних факторів, необхідних для отримання максимально точних, вичерпних та юридично бездоганних показань.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант А

1. Що є предметом вивчення юридичної психології?

- A) Психічні розлади злочинців*
- B) Психологічні закономірності системи «людина-право»*
- C) Історія розвитку кримінального кодексу*
- D) Фізіологічні особливості працівників поліції*

2. Хто вважається засновником антропологічної теорії в кримінальній психології, який пов'язував злочинність з біологічними рисами?

- A) Ч. Ломброзо*
- B) Г. Гросс*
- C) З. Фрейд*
- D) Г. Мюнстерберг*

3. Як називається сфера юридичної психології, що вивчає психологічні аспекти поведінки потерпілих?

- A) Кримінальна психологія*
- B) Судова психологія*
- C) Віктимологія*
- D) Виправна психологія*

4. Яке з наведених понять визначається як «сукупність поглядів, ідей, уявлень, що виражають ставлення людей до права»?

- A) Правовий нігілізм*
- B) Правосвідомість*
- C) Правоздатність*
- D) Законослухняність*

5. Що таке «професійна деформація» юриста?

- A) Підвищення кваліфікації через складні справи*
- B) Зміна місця роботи в межах правоохоронних органів*
- C) Негативні зміни особистості під впливом специфіки професійної діяльності*
- D) Фізична втома від роботи*

6. Яка основна мета огляду місця події з психологічної точки зору?

- A) Побудова уявної моделі події злочину (реконструкція)*
- B) Залякування підозрюваного*
- C) Пошук свідків*
- D) Оформлення процесуальних документів*

7. До якого типу злочинних груп належить група, що має чітку ієрархію, розподіл ролей та корумповані зв'язки?

- A) Випадкова група*
- B) Група за попередньою змовою*
- C) Організована злочинна група (організація)*
- D) Ситуативна група*

8. Що є центральним елементом психологічного механізму злочинної поведінки?

- A) Афект*
- B) Мотив*
- C) Темперамент*
- D) Інтелект*

9. Який метод психологічного впливу на допитуваного є правомірним?

- A) Шантаж*
- B) Фізичне насильство*

- C) Переконавання та пред'явлення доказів*
- D) Обман та фальсифікація фактів*

10. Як називається явище заперечення соціальної цінності права та свідоме ігнорування законів?

- A) Правовий інфантилізм*
- B) Правова активність*
- C) Правовий нігілізм (негативізм)*
- D) Правова необізнаність*

11. У чому полягає психологічна особливість допиту неповнолітніх?

- A) Необхідність суворого тону для отримання правди*
- B) Врахування вікової сугестивності (схильності до навіювання) та швидкої втомлюваності*
- C) Можливість проведення допиту в нічний час*
- D) Відсутність необхідності встановлювати психологічний контакт*

13. Ганс Гросс відомий як основоположник:

- A) Психоаналізу*
- B) Західноєвропейської криміналістики та судової психології*
- C) Біхевіоризму*
- D) Гуманістичної психології*

14. Що таке кримінальна субкультура?

- A) Клуби за інтересами для колишніх засуджених*
- B) Система норм, цінностей та правил поведінки злочинного середовища*
- C) Культура поведінки слідчого під час розслідування*
- D) Література про детективи*

ANSWER: B

15. Що таке слідчий експеримент з психологічної точки зору?

- A) Теоретичне моделювання злочину в кабінеті*
- B) Дослідна діяльність з перевірки можливості сприйняття або вчинення дій у певних умовах*
- C) Психологічний тиск на підозрюваного*
- D) Експертиза психічного стану*

Варіант В

1. До якого виду психологічних явищ належить «стан сильного душевного хвилювання», що може пом'якшувати вину?

- A) Стрес*
- B) Фізіологічний афект*
- C) Фрустрація*
- D) Депресія*

2. Яка основна функція психолога в сфері правових відносин?

- A) Винесення вироку*
- B) Затримання злочинців*
- C) Проведення судово-психологічної експертизи та консультацій*
- D) Охорона громадського порядку*

3. Що характеризує «випадковий» тип злочинця?

- A) Вчинення злочину внаслідок збігу тяжких життєвих обставин вперше*
- B) Стійка антисоціальна установка*
- C) Професійна підготовка до злочинів*
- D) Наявність судимостей у минулому*

4. Який з методів є специфічним для кримінальної психології при складанні пошукового портрета злочинця?

- A) Експеримент*
- B) Спостереження*
- C) Психологічне профілювання*
- D) Анкетування*

5. Дефект правосвідомості, який характеризується недостатнім знанням правових норм, називається:

- A) Правовий нігілізм*
- B) Правовий інфантилізм*
- C) Правовий фетишизм*
- D) Правовий цинізм*

6. Психологія обшуку передбачає врахування:

- A) Тільки фізичної сили оперуповноважених*
- B) Погодних умов*
- C) Психологічних особливостей ховання речей та поведінки обшукуваного*
- D) Вартості майна*

7. Яка категорія осіб є найбільш схильною до «ролі жертви» (віктимності)?

- A) Люди з високим рівнем самоконтролю*
- B) Особи з агресивною або, навпаки, занадто пасивною поведінкою*
- C) Співробітники поліції*
- D) Особи з високим соціальним статусом*

8. Що таке «рефлексія» у діяльності слідчого?

- A) Здатність швидко бігати*
- B) Здатність аналізувати власні думки та моделювати мислення злочинця*
- C) Вміння стріляти*
- D) Знання законодавства*

9. Який психологічний прийом ефективний при допиті особи, що дає неправдиві свідчення?

- A) Ігнорування слів допитуваного*
- B) Деталізація показань (виявлення суперечностей у дрібницях)*
- C) Постійне перебивання*
- D) Згода з усім сказаним*

10. До якого виду злочинів найчастіше схильні особи з підвищеною імпульсивністю та агресивністю?

- A) Шахрайство*
- B) Насильницькі злочини*
- C) Кіберзлочини*
- D) Економічні злочини*

11. Яка головна психологічна мета одночасного допита двох чи більше вже допитаних осіб?

- A) Залякати обох учасників*
- B) Дати учасникам можливість домовитися*
- C) Усунення суперечностей у показаннях шляхом спостереження за реакціями учасників*
- D) Перевірка роботи детектора брехні*

12. Корислива мотивація характерна для:

- A) Крадіжок та шахрайства*
- B) Вбивств з ревнощів*
- C) Хуліганства*
- D) Злочинів з необережності*

13. Правова соціалізація – це процес:

- A) Вивчення законів в університеті*
- B) Засвоєння особою правових норм, цінностей та моделей правомірної поведінки*
- C) Покарання за злочин*
- D) Написання законів*

14. Що є психологічною передумовою неправдивих свідчень (добросовісна омана)?

- A) Бажання помститися*
- B) Отримання хабаря*
- C) Помилки сприйняття, запам'ятовування або відтворення інформації*
- D) Страх перед злочинцем*

15. Яка галузь юридичної психології вивчає психологічні аспекти відбування покарання?

- A) Судова психологія*
- B) Пенітенціарна (виправна) психологія*
- C) Кримінальна психологія*
- D) Правова психологія*

Варіант С

1. Яке місце посідає юридична психологія в системі наук?

- A) Є частиною психіатрії*
- B) Є виключно юридичною наукою*
- C) Є міждисциплінарною галуззю на стику психології та права*
- D) Є частиною соціології*

2. Що таке професіограма юридичної діяльності?

- A) Опис системи вимог, які професія висуває до особистісних якостей фахівця*
- B) Графік роботи юриста*
- C) Схема кар'єрного зростання*
- D) Список посадових обов'язків*

3. Який тип злочинців характеризується високим професіоналізмом, спеціалізацією та стійкою мотивацією?

- A) Ситуативний*
- B) Випадковий*
- C) Професійний злочинець*
- D) Необережний злочинець*

4. Який етап НЕ входить до психологічного механізму злочину?

- A) Виникнення мотиву*
- B) Прийняття рішення*
- C) Судове засідання*
- D) Виконання злочинної дії*

5. Психологічний контакт під час допиту – це:

- A) Дружні стосунки між слідчим і злочинцем*
- B) Стан взаєморозуміння, що сприяє отриманню об'єктивної інформації*

- C) Фізичний дотик до допитуваного*
- D) Підписання протоколу*

6. Що таке віктимність?

- A) Здатність розкривати злочини*
- B) Схильність до вчинення злочинів*
- C) Схильність особи стати жертвою злочину*
- D) Вміння захищатися в суді*

7. Яка психологічна особливість притаманна натовпу під час масових заворушень?

- A) Висока критичність мислення*
- B) Індивідуальна відповідальність*
- C) Емоційне зараження та зниження інтелектуального контролю*
- D) Чітке планування дій*

8. Яка основна психологічна відмінність організованої злочинності від групової?

- A) Кількість учасників*
- B) Наявність корупційних зв'язків та захист від соціального контролю*
- C) Жорстокість злочинів*
- D) Відсутність лідера*

9. При впізнанні особи (пред'явленні для впізнання) психологічно важливо:

- A) Щоб впізнавач бачив підозрюваного до процедури*
- B) Щоб підозрюваний знаходився серед схожих за зовнішністю осіб*
- C) Щоб слідчий підказував правильну відповідь*
- D) Проводити впізнання в темряві*

10. Яка риса НЕ є характерною для психологічного портрета серійного вбивці?

- A) Емоційна холодність*
- B) Потреба в домінуванні*
- C) Фантазії про насильство*
- D) Високий рівень емпатії*

11. Що означає термін «афектований злочин»?

- A) Злочин, спланований заздалегідь*
- B) Злочин, вчинений у стані раптового сильного емоційного збудження*
- C) Злочин, вчинений групою осіб*
- D) Економічний злочин*

12. Методологічним принципом юридичної психології є:

- A) Принцип презумпції винуватості*
- B) Принцип детермінізму (причинної обумовленості психічних явищ)*
- C) Принцип «око за око»*
- D) Принцип матеріальної вигоди*

13. Яка мета використання невербальних засобів спілкування слідчим?

- A) Отримання додаткової інформації про стан і щирість допитуваного*
- B) Залякування допитуваного жестами*
- C) Розвага під час допиту*
- D) Приховування власних думок*

14. До психологічних наслідків для жертви насильства часто відносять:

- A) Підвищення самооцінки*
- B) Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)*
- C) Покращення сну*
- D) Бажання стати юристом*

15. Який вид питань заборонено задавати під час допиту згідно з процесуальними та психологічними нормами?

- A) Уточнюючі
- B) Контрольні
- C) Навідні
- D) Нагадуючі

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Що таке юридична психологія?
2. Яке місце юридична психологія займає у професійній підготовці юристів?
3. Які основні етапи розвитку юридичної психології?
4. Чим характеризується сучасний етап юридичної психології (XXI ст.)?
5. Яке значення мають психологічні знання для діяльності суду та правоохоронних органів?
6. Чому юридична психологія є важливою складовою професійної компетентності юриста?
7. Проаналізуйте роль психолога у сучасній правовій системі.
8. Які наслідки може мати ігнорування психологічних чинників у юридичній практиці?
9. Чому неможливо ефективно досліджувати злочинну поведінку без урахування психологічних чинників?
10. Що таке особистість злочинця у психологічному розумінні?
11. Які типи антисуспільної спрямованості особистості виділяють?
12. Які основні етапи психологічного механізму злочину?
13. Що таке мотив злочину?
14. Чим відрізняються криміногенні мотиви від соціально прийнятних?
15. Чому злочинна поведінка часто є полімотивованою?
16. Яку роль відіграє «боротьба мотивів»?
17. Що таке раціоналізація злочинної поведінки?
18. Які психологічні особливості проявляються на етапі виконання злочину?
19. Які основні психологічні типи злочинців виділяють?
20. У чому полягає різниця між корисливими та корисливо-насильницькими злочинами?
21. Які психологічні риси характерні для злодіїв?
22. У чому особливість мотивації гвалтівників?
23. Які психологічні чинники лежать в основі вбивств?

24. Чим відрізняються навмисні та необережні злочини психологічно?
25. Яку роль відіграє афект у насильницьких злочинах?
26. Що таке психологічний портрет злочинця?
27. Які риси характерні для осіб із високою тривожністю?
28. Яке значення має вивчення психології злочинців для профілактики злочинності?
29. Що таке злочинна група з позиції психології?
30. Які психологічні механізми діють у груповому злочині?
31. Які ролі виділяють у злочинній групі?
32. Що таке кримінальна субкультура та її основні елементи?
33. Чому групова злочинність більш небезпечна за індивідуальну?
34. Які особливості поведінки людини в натовпі?
35. Як кримінальна субкультура впливає на соціалізацію молоді?
36. Яке практичне значення має вивчення психології злочинних груп?
37. Хто вважається потерпілим у кримінально-правовому та психологічному аспектах?
38. Які чинники формують віктимність особистості?
39. Що таке навчена (виучена) безпорадність і як вона проявляється у потерпілого?
40. У чому різниця між ситуативною та особистісною безпорадністю?
41. Які типи потенційних жертв виділяє віктимологія?
42. Як девіантна поведінка людини може впливати на її ризик стати жертвою злочину?
43. Які типи агресивних потерпілих виділяють психологи за мотивацією?
44. На які аспекти поведінки потерпілого слід звертати увагу при дослідженні злочину?
45. Які етапи формування показань потерпілого, і що може впливати на їх достовірність?
46. Які психологічні стани потерпілого можуть ускладнювати слідчі дії та допит?

47. Що таке слідча діяльність і які основні психологічні особливості її здійснення?
48. Назвіть основні та допоміжні види діяльності слідчого і поясніть їх психологічну функцію.
49. Які професійно-психологічні якості є найбільш значимими для ефективної роботи слідчого?
50. Що таке професіограма слідчого і які її основні компоненти?
51. Які психологічні елементи включає огляд місця події і як вони впливають на результати слідчої дії?
52. В чому полягає психологічна специфіка проведення обшуку та які основні тактичні прийоми слідчого використовуються?
53. Які завдання вирішує слідчий під час проведення слідчого експерименту і яка його психологічна значимість?
54. Яким чином слідчий може передбачити характеристики злочинця на основі відображень події на місці злочину?
55. Які потенційні психологічні труднощі можуть виникати у слідчого при проведенні окремих слідчих дій і як їх можна подолати?
56. У чому полягають загальні психологічні закономірності тактики допиту?
57. Які психологічні стани характерні для потерпілого під час допиту?
58. Які чинники впливають на достовірність показань свідка?
59. Що таке «захисна домінанта» підозрюваного та обвинуваченого?
60. Які вимоги висуваються до формулювання запитань слідчого?
61. Чому навідні та сугестивні запитання є недопустимими?
62. Які основні форми дезінформації використовуються під час протидії слідству?
63. Які психологічні ознаки можуть свідчити про неправдивість показань?

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Бочелюк В.Й., Панов М.С, Денисов С.Ф., Турубарова А.В. Юридична психологія. 2-ге вид. перероблене та доповнене: навчальний посібник. Київ: Видання «КНТ», 2024. 410 с.
2. Гарькавець С.О. Юридична психологія : словник-довідник. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. - 152 с., URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi84/0064638.pdf>
3. Демиденко Н.М. Юридична психологія : навчальний посібник. Суми : Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, 2025. 186 с., URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/c50e6519-b7f1-4214-a0b7-3faa2a90a211>
4. Журавльова Л.П., Кулаковський Т.Ю., Кулаковська О.Г., Шмиглюк О.Г. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія». Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2019. – 57 с., URL: <https://eprints.zu.edu.ua/31075/1/%D0%86%D0%9C%D0%9C%20%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202019.pdf>
5. Загурська І.С. Юридична психологія: методичні рекомендації з навчальної дисципліни – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2021. 49 с.
6. Кацавець Р.С. Юридична психологія: навчальний посібник [електронне видання] / Київ : Алерта, 2023. 294 с.
7. Коновалова В. О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія : посібник для підготовки до іспиту. Харків : Право, 2019. – 192 с.
8. Мухіна Г.В. Юридична психологія : навчально-методичний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2019. – 236 с., URL: [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/616103/mod_resource/content/1/Jur_ydychna%20Psychologija%20\(1\).pdf](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/616103/mod_resource/content/1/Jur_ydychna%20Psychologija%20(1).pdf)

9. Оксютрович М.О., Коширець В.В., Мудрик А.Б. Юридична психологія: навчальний посібник. Житомир, Житомирська політехніка, 2024. 161с., URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8449/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія : підручник 4-те видання, перероблене і доповнене. Харків: «Право», 2025. 280 с.

Допоміжні:

1. Гарькавець С.О., Цільмак О.М. Юридична психологія в обличчях: довідник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 82 с.

2. Горіна О.Т. Навчально-методичні вказівки з навчальної дисципліни «Пенітенціарна психологія». Дніпро : ДДУВС, 2023. 44 с., URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13446/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E.%D0%A2.%20%D0%9C%D0%A0%20%D0%B7%20%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B8.pdf>

3. Кацавець Р.С. Кримінальна психологія. Навчальний посібник 3-є вид., доповн. Київ: Алерта, 2025. 162с.

4. Кацавець Р.С. Правова психологія: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2021. 120 с.

5. Максименко С.Д. Загальна психологія: підручник 4-те видання., перероблене і доповнено Том 1. Київ: Видавництво Людмила, 2025. 568 с.

6. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій : адаптивність до стресу та психологічне забезпечення: науково-практичний посібник. Київ: КНТ, 2024. 711 с.

7. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 296 с.
8. Федоренко О.І. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навчально практичний посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с., URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a595-01cc24c7afaf/content>
9. Швець Д.В., Бандурка О.М., Федоренко О. І. Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини : навчальний посібник МВС України. Харків: ХНУВС, 2020. 284 с., URL : <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055807.pdf>
10. Афонін Д.С., Король К.М. Психолого-криміналістичні засади використання VR-технологій у підготовці здобувачів вищої освіти: когнітивний та практичний аспекти. *«Наукові інновації та передові технології»*: журнал. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2\(54\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54)). № 2(54) 2026. С. 2252-2264.
URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/37235/37236>
11. Афонін Д.С., Ташматов В.А., Бережна А.О. Деякі Особливості професійної діяльності судового експерта-психолога в Україні. *Науковий журнал «Габітус» №78, Видавничий дім «Гельветика», 2025. С.100-104*, URL: http://habitus.od.ua/journals/2025/78-2025/part_2/20.pdf
12. Афонін Д.С., Ретроспектива імовірного психічного стану злочинця під час скоєння злочину. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* : журнал. № 8(54) 2025. С. 1109-1120, URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/29166/29120>
13. Афонін Д.С., Павзюк А.А., Король К.М. Психологічні аспекти методу уявного моделювання при проведенні ситуаційних та діагностичних криміналістичних експертиз. *Науковий журнал «Габітус» №75, Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 149-154*, URL: http://habitus.od.ua/journals/2025/75-2025/part_2/28.pdf

14. Геращенко О.С., Ташматов В.А., Левенталь Т.В. Психологічні особливості допиту неповнолітніх: виклики та ефективні стратегії комунікації. *Науковий журнал «Габітус» № 74, Видавничий дім «Гельветика», 2025. С.360-364., DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.74.65>*
URL: <https://habitus.od.ua/journals/2025/74-2025/67.pdf>
15. Геращенко О.С. Гетьман С.П. Психологічні особливості надання показів свідком кримінального правопорушення. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія Психологія. Том 36 (75) №3 2025. С.153-158., DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2025.3/23>*
URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/3_2025/25.pdf
16. Геращенко О.С., Ташматов В.А., Івашко С.О. Соціально-психологічні риси домашнього насильника. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія» №2 /2025. С. 123-127., DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.2.22>*
URL: <https://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/419>
17. Геращенко О.С. Ташматов В.А., Градовенко В.С. Порівняння організаційної поведінки в злочинній групі та зграї тварин. *«Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія» № 2 / 2025. С.118-123., DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.2.21>*
URL: <https://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/418>
18. Геращенко О., Ташматов В., Калина Д. Агресія та злочинність: психологічні теорії та їх правове значення. *«Журнал сучасної психології» № 2 (37) 2025. С.97-105., DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-7471/2025-2-10>*
URL: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/4639>
19. Геращенко О., Ташматов В., Атанасова К. Психологія особистості в екстримальних умовах. *Науковий журнал «Габітус» № 67, Видавничий дім «Гельветика», 2024. С.289-292., DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208>*
20. Цільмак О.М. Загальні положення криміналістичного профайлінгу. *Юридична психологія. 2019. № 1. С.54-61., URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/1109/1114>*

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань, які являють собою підготовку доповідей або презентацій в межах питань, що розглядаються на лекційних та практичних заняттях за відповідними темами).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі іспиту.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Афонін Дмитро Сергійович
Геращенко Олександр Сергійович
Таїматов Вячеслав Абдуллайович

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань: К «Безпека та оборона»
спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність»

Електронне видання
в авторській редакції